

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 13.2.2006
KOM(2006) 33 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE RADE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva:

Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia

OBSAH

1.	Úvod.....	3
1.1.	Súkromné podnikanie je najdôležitejšou schopnosťou pre rast, zamestnanosť a osobné naplnenie	4
2.	Súkromné podnikanie v školskom vzdelávaní.....	5
2.1.	Súkromné podnikanie v pedagogických plánoch škôl.....	5
2.2.	Súkromné podnikanie v základnom vzdelávaní (žiaci vo veku menej ako 14 rokov). 6	
2.3.	Súkromné podnikanie v stredoškolskom vzdelávaní (od 14 rokov)	7
2.4.	Opatrenia na podporu škôl a učiteľov	8
3.	Súkromné podnikanie vo vysokoškolskom vzdelávaní	9
4.	Cesta vpred.....	11
4.1.	Jednotný rámec.....	11
4.2.	Podpora pre školy a učiteľov	11
4.3.	Zapojenie vonkajších partnerov a podnikateľských subjektov	11
4.4.	Podpora súkromného podnikania vo vysokoškolskom vzdelávaní.....	12

1. Úvod

Komisia vo februári 2005 navrhla nový začiatok Lisabonskej stratégie, na základe ktorej sa úsilie Európskej únie sústreďuje na dve základné úlohy – zabezpečenie výraznejšieho, trvalého rastu a väčšieho počtu a lepších pracovných miest. V novom **partnerstve pre rast a pracovné miesta** sa zdôrazňuje význam podpory podnikateľskej kultúry a vytvorenie prostredia podporujúceho MSP.

Schopnosť hospodárstva úspešne konkurovať a rásť závisí od vyváženia počtu podnikov, že bude podporovať vznik väčšieho počtu nových podnikov a riadiť transfer podnikov. V prieskumoch sa uvádza, že medzi **súkromným podnikaním a hospodárskym rastom** je pozitívny vzťah, najmä v krajinách s vysokými príjmami¹ hoci rast HDP je ovplyvnený mnohými ďalšími faktormi. Trvalo udržateľný rast založený na inováciách a dokonalosti si vyžaduje rastúci počet nových podnikov, v prípade ktorých je pravdepodobné, že poskytnú viac pracovných miest a lepšie pracovné miesta. Krajiny vykazujúce vyšší rast súkromného podnikania smerujú k výraznejšiemu následnému zníženiu nezamestnanosti². Sociálne systémy sú okrem toho stále viac pod tlakom v dôsledku znižujúceho sa počtu pracovných síl. Ak si chce Európa úspešne zachovať svoj sociálny model, potrebuje **vyšší hospodársky rast, viac nových firiem, viac podnikateľov ochotných pustiť sa do inováčných podnikov a viac MSP s vysokým rastom**.

Súkromné podnikanie môže prispieť aj k sociálnej súdržnosti s menej rozvinutými regiónmi a zapojeniu nezamestnaných alebo znevýhodnených ľudí do pracovného procesu. Môže tiež prispieť k uvoľneniu podnikateľského potenciálu **žien**, ktorý sa musí ešte viac využiť.

Je potrebné vytvoriť **priaznivejšiu spoločenskú klímu** pre súkromné podnikanie založenú na jednotnej politike, aby sa docielila nielen zmena paradigmy, ale zlepšili sa aj schopnosti Európanov a odstránili sa prekážky, ktoré stoja v ceste začínajúcim podnikom a prenosu a rastu podnikov. Predchádzajúce dokumenty Komisie sa týkali právnych, fiškálnych a finančných prekážok³. Komisia vo februári 2004 prijala **akčný plán súkromného podnikania**⁴, v ktorom sa navrhujú horizontálne opatrenia na vytvorenie podporného rámca pre politiku súkromného podnikania. Jednotná **politika** o MSP bola uvedená do života v novembri 2005⁵.

Keďže súkromné podnikanie ovplyvňujú rôzne faktory, je potrebné zohľadniť aj kultúrne stránky. Európania sa zdráhajú chopiť sa príležitostí na samozamestnanie a podnikateľské činnosti⁶. Prieskum uvádza, že **kultúrna podpora** (napríklad, prostredníctvom vzdelávacích programov, propagačných kampaní, atď.) je pozitívne spojená s množstvom podnikateľských činností v EÚ⁷.

Podpora súkromného podnikania medzi mladými ľuďmi je najdôležitejším prvkom **Európskeho paktu mládeže**, ktorý prijala Európska rada v marci 2005.

---

¹ Globálny monitor súkromného podnikania 2004.

² D. Audretsch, *Súkromné podnikanie: Prehľad literatúry*, október 2002.

³ Pozri aj: http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/index_en.htm

⁴ Európska agenda pre súkromné podnikanie, Európska komisia, KOM (2004) 70 konečné znenie, 11.2.2004.

⁵ Moderná politika MSP pre rast a zamestnanosť, KOM (2005)551 konečné znenie, 10.11.2005.

⁶ Flash Eurobarometer 160 „Súkromné podnikanie“, jún 2004.

⁷ Globálny monitor súkromného podnikania 2004.

1.1. Súkromné podnikanie je najdôležitejšou schopnosťou pre rast, zamestnanosť a osobné naplnenie

Podnikateľský duch sa týka schopnosti jednotlivca premeniť myšlienky na činy. Zahŕňa tvorivosť, inováciu a prijímanie rizika, ako aj schopnosť plánovať a riadiť projekty za účelom dosiahnutia cieľov. Tieto vlastnosti podporujú každého človeka v každodennom živote doma a v spoločnosti, nútia zamestnancov uvedomovať si súvislosti svojej práce a lepšie sa chopiť príležitostí a predstavujú základ pre podnikateľov, ktorí si budujú sociálne alebo obchodné činnosti⁸.

Rozvíjanie **generických vlastností a schopností**, ktoré sú základom súkromného podnikania, sa dopĺňa vstúpaním **špecifickejších vedomostí o podnikaní** podľa stupňa vzdelania. Zdôrazňovanie pojmu „zodpovedné podnikanie“ prispeje k tomu, aby sa kariéra podnikateľa stala prítlačivejšou.

Hoci nie všetci mladí ľudia, ktorí si rozvíjajú podnikateľské schopnosti, sa stanú podnikateľmi, niektoré dôkazy ukazujú, že asi 20 % mladých ľudí, ktorí sa zúčastnili na činnostiach študentských podnikov na strednej škole, pokračuje ďalej a **po skončení štúdia si vytvárajú vlastnú spoločnosť**⁹. Vzdelávanie v oblasti súkromného podnikania zvyšuje šance na založenie podniku a samozamestnanie a zvyšuje ekonomickú odmenu a uspokojenie jednotlivcov. Každému dynamickému MSP, ktorý chce rásť, prinesú mladí ľudia s podnikateľskými paradigmami a schopnosťami prospech.

Prínosy vzdelávania v oblasti súkromného podnikania sa však neobmedzujú iba na vznik ďalších nových podnikov, inovačných podnikov a vytvorenie nových pracovných miest. **Súkromné podnikanie je pre všetkých najdôležitejšou schopnosťou** a pomáha mladým ľuďom byť tvorivejšími a sebavedomejšími v čomkoľvek, do čoho sa pustia, a konať sociálne zodpovedným spôsobom.

V **pracovnom programe vzdelávania a odbornej prípravy na rok 2010** bolo súkromné podnikanie zaradené do referenčného rámca ôsmich najdôležitejších schopností pre **celoživotné vzdelávanie**, ktoré sú nutné pre osobné naplnenie, sociálne začlenenie, aktívne občianstvo a zamestnateľnosť. Tvorí základ nedávneho návrhu odporúčania Komisie Európskemu parlamentu a Rade¹⁰.

Formálne vzdelávanie v Európe už tradične nenapomáha súkromnému podnikaniu a samozamestnávaniu. Keďže postoje a kultúrne vzťahy sa formujú v útlom veku, **vzdelávacie systémy môžu výrazne prispieť k úspešnému naplneniu podnikateľskej výzvy v rámci EÚ.**

Keďže sa uznáva, že podnikateľské schopnosti by sa mali nadobúdať v rámci **celoživotného vzdelávania**, toto oznámenie sa preto zameriava na vzdelávanie **od základnej školy po univerzitu**, vrátane stredoškolského **odborného** vzdelávania (počiatočná odborná príprava) a **technických vysokých škôl.**

⁸ Návrh odporúčania Komisie o najdôležitejších schopnostiach pre celoživotné vzdelávanie KOM(2005)548 konečné znenie.

⁹ činnosti študentských podnikov na strednej škole, Projekt najlepšieho postupu: Záverečná správa expertnej skupiny september 2005.

¹⁰ Návrh odporúčania Komisie o najdôležitejších schopnostiach pre celoživotné vzdelávanie.

Hoci sa pripravuje mnoho iniciatív zameraných na súkromné podnikanie, nie sú vždy súčasťou jednotného rámca. Na základe dôkazov získaných v rámci programu Spoločenstva MAP¹¹ **je cieľom tohto oznámenia podporiť členské štáty pri rozvíjaní systematickejšej stratégie vzdelávania v oblasti súkromného podnikania.** V Európe možno nájsť osvedčené postupy. Výzva spočíva v ďalšom šírení existujúcich pozitívnych príkladov.

2. SÚKROMNÉ PODNIKANIE V ŠKOLSKOM VZDELÁVANÍ

2.1. Súkromné podnikanie v pedagogických plánoch škôl¹²

- **Zaradenie jasných cieľov do pedagogických plánov spolu s usmerneniami, ako ich uviesť do života, poskytuje pevnejší základ pre vzdelávanie v oblasti súkromného podnikania.**

Najmä v stredoškolskom vzdelávaní sú predmety, ktoré sa môžu využiť – z iniciatívy škôl a učiteľov – na vzdelávanie v oblasti súkromného podnikania. Takéto vzdelávanie sa však veľmi často uskutočňuje prostredníctvom činností mimo pedagogických plánov.

Niektoré krajiny **prehodnotili alebo práve prehodnocujú národný cieľový program** za účelom uznania podnikateľských schopností. Keďže sa reformy dôsledne zaoberali rôznymi stupňami a druhmi vzdelávania iba v niekoľkých prípadoch, stojí za to vyzdvihnúť pozitívne príklady¹³.

„Základy podnikania“ sú v **Poľsku** povinným predmetom na všetkých všeobecných stredných a odborných školách. Cieľom tohto opatrenia je rozvíjať podnikateľské postoje a naučiť sa, ako začať podnikat’.

Súkromné podnikanie a samozamestnávanie ako ciele vzdelávania sa stále viac objavujú v úplnom **strednom odbornom vzdelávaní**.

Súkromné podnikanie je v **Rakúsku** súčasťou učebných osnov technického a odborného stredoškolského vzdelávania, napríklad, vo forme fiktívnych firiem vedených študentmi.

Podnikateľské schopnosti sa rozvíjajú **vo formálnych aj neformálnych** prostrediach (napríklad, mládežnícka práca a rôzne formy účasti na spoločnosti). Mali by sa ďalej rozvíjať nástroje na uznanie a potvrdenie podnikateľských zručností získaných v rámci neformálneho vzdelávania.

¹¹ Rozhodnutie Rady (2000/819/ES) z 20. decembra 2000 o viacročnom programe pre podniky a súkromné podnikanie, najmä pre MSP (2000/819/ES).

¹² Za pedagogické plány školského vzdelávania môže byť zodpovedný štát alebo región. Myšlienky prezentované v tomto dokumente by sa preto mali prispôbiť potrebám krajín.

¹³ Napríklad, v Španielsku, Írsku, Poľsku, Fínsku a Spojenom kráľovstve, ale aj v Nórsku. Projekt MAP Vzdelávanie pre súkromné podnikanie, záverečná správa, marec 2004 a Správa o implementácii Európskej charty malých podnikov za rok 2005.

2.2. Súkromné podnikanie v základnom vzdelávaní (žiaci vo veku menej ako 14 rokov)¹⁴

- **Mala by sa zvýšiť informovanosť spoločnosti a samotných študentov o prínosoch vzdelávania v oblasti základov súkromného podnikania všeobecne, dokonca už v počítačových štádiách vzdelávania.**

Pokiaľ ide o všetky schopnosti vedúce k lepšiemu riadeniu vlastného života, základy sa budujú už v prvých rokoch vzdelávania. Podporovanie takých vlastností ako tvorivosť a iniciatívnosť pomáha už na základnom stupni rozvíjať podnikateľské postoje. To sa najlepšie uskutočňuje prostredníctvom aktívneho vzdelávania založeného na prirodzenej zvedavosti detí. Učenie o spoločnosti by okrem toho malo zahŕňať aj **prvotné vedomosti** o svete práce a podnikaní a **kontakt** s nimi a pochopenie úlohy podnikateľov v spoločnosti.

Učebné plány už mnohých členských štátoch povzbudzujú školy, aby viedli deti k preberaniu iniciatívy a zodpovednosti. Príkladov jednoznačnejšieho vzdelávania v oblasti súkromného podnikania je však málo. **Jednotné iniciatívy alebo programy vedené vzdelávacími orgánmi sú v oblasti základného vzdelávania** vo všeobecnosti **stále zriedkavé**; činnosti často vedú **externí partneri**, medzi ktorých patria neziskové organizácie podporované súkromným sektorom. Napriek tomu existuje množstvo **správnych postupov, ktoré by sa mali šíriť** medzi verejnými orgánmi, školami, učiteľmi a rodičmi.

Šesťročný program francúzskeho jazyka (11/12 roční žiaci) v **Luxembursku** má jednu časť venovanú otázkam začatia podnikania, ktorá je založená na kreslenom seriáli „Boule a Bill si zakladajú podnik“, a tento seriál sa využíva na všetkých základných školách. Kreslený seriál sa využíva aj v programe matematiky na zoznámenie sa so základnou finančnou analýzou.

Spôsoby podpory paradigmy, ktorá je viac otvorená súkromnému podnikaniu, zahŕňajú vypracovanie projektov, hranie rolí, jednoduché prípadové štúdie a návštevy miestnych podnikov. To sú činnosti, ktoré podporujú množstvo ďalších predmetov a motiváciu tých, ktorí sa najlepšie učia pomocou praktických činností. Najmä v neskoršom štádiu základného vzdelávania môžu programy v oblasti súkromného podnikania úspešne kombinovať **tvorivosť, inováciu a jednoduchý koncept podnikania** (napríklad deti predávajúce výrobky na školských trhoch, atď.).

„**Súťaž mladých vynálezcov**“ je program, ktorý prebieha v niekoľkých krajinách¹⁵ na základných školách a školách nižšieho stredného vzdelávania a je zameraný na deti vo veku od 6 do 16 rokov. Jeho cieľom je podporovať tvorivosť študentov, rozvíjať ich nápady a zapojiť ich do súťaže. Víťazi dostávajú ceny za návrhy a vynálezy.

¹⁴ „Základné vzdelávanie“ sa týka úrovne 1 v klasifikácii UNESCO ISCED 1977. Je potrebné mať na pamäti, že definícia základného a stredného vzdelania sa medzi členskými štátmi EÚ výrazne líši.

¹⁵ Napríklad vo Fínsku, Spojenom kráľovstve a Nórsku.

2.3. Súkromné podnikanie v stredoškolskom vzdelávaní (od 14 rokov)¹⁶

- **Stredoškolské vzdelávanie by malo zvyšovať informovanosť študentov o samozamestnávaní a súkromnom podnikaní ako možnostiach ich budúcej kariéry.**
- **Podnikateľské paradigmy a schopnosti sa môžu najlepšie podporiť učením v rámci vykonávania a zažitia podnikateľských činností v praxi pomocou praktických projektov a činností.**

Vo väčšine európskych krajín majú **učebné plány** jasné ciele a zahŕňajú predmety, ktoré by umožnili učiť sa o podnikaní (napríklad, spoločenská a ekonomická náuka, zemepis, atď.). Implementácia sa však často spolieha na iniciatívu škôl a učiteľov a podporu miestnej podnikateľskej skupiny. Praktické skúsenosti z podnikania sú **v niekoľkých členských štátoch** zakotvené v tradičných kurzoch.

Programy, medzi ktoré patria *Prechodný rok*, *Program odbornej maturity* a *Aplikovaná maturita*, ponúkajú študentom v **Írsku**, v rámci stanovených učebných plánov, príležitosť vyskúšať si súkromné podnikanie.

Programy sa môžu špeciálne zameriavať na učenie sa o podnikaní v praxi, napríklad, prostredníctvom študentských spoločností.

Cieľom **študentských spoločností na školách** je rozvíjať skutočnú hospodársku činnosť v malom alebo simulovať spôsob, akým pracujú spoločnosti v reálnom živote. Študenti sa učia, ako pracovať v tíme a ako si budovať sebavedomie. Odhaduje sa, že v 25 členských štátoch EÚ a Nórsku sa každý rok na týchto programoch zúčastňuje viac ako 200 000 študentov¹⁷.

V rámci **stredoškolského odborného vzdelávania (počiatočná odborná príprava)** môže byť špeciálna odborná príprava, ako si založiť spoločnosť, veľmi účinná, keďže študenti sú tesne pred vstupom do pracovného života a samozamestnanie môže byť pre nich cennou možnosťou. Avšak s výnimkou niektorých krajín, (napr. kde je dobre rozvinutý systém učňovského školstva), však chýba vo väčšine prípadoch skutočné zameranie na súkromné podnikanie, keďže za hlavnú úlohu sa pokladá príprava odborných pracovníkov.

Pri **nemeckom systéme odborného vzdelávania** (tak zvanom „duálnom systéme“), kde vzdelávanie prebieha tak v škole, ako i vo firme, počas „majstrovského obdobia“ sa mladí ľudia učia, ako si založiť svoju vlastnú firmu. Cieľom tohto vzdelávania nie je len nadobudnutie potrebných manažérskych schopností, ale tiež pestovanie podnikateľského postoja a zručností učňov.

¹⁶ Podľa ISCED predstavuje nižšie stredné vzdelanie stupeň 2, pričom vyššie stredné vzdelanie, ktoré začína po skončení povinnej školskej dochádzky, predstavuje stupeň 3.

¹⁷ Činnosti študentských podnikov na strednej škole, Projekt najlepšieho postupu: Záverečná správa expertnej skupiny september 2005.

Panuje predstava¹⁸, že učebné plány stredných škôl **neposkytujú učiteľom a školám dostatočnú motiváciu** na rozvíjanie vzdelávania v oblasti súkromného podnikania. Je preto veľmi dôležité ponúknuť im **podporu a stimuly**.

2.4. Opatrenia na podporu škôl a učiteľov

- **Školy by sa mali podporovať a stimulovať, aby sa pustili do činností a programov v oblasti súkromného podnikania, keďže je už mnoho konkrétnych príkladov ako to dosiahnuť.**
- **Verejné orgány by sa mali chopiť iniciatívy a propagovať vzdelávanie v oblasti súkromného podnikania na školách, medzi riaditeľmi škôl a učiteľmi.**
- **Podpora úsilia špecializovaných organizácií je účinným spôsobom šírenia podnikateľského ducha na školách a podpory partnerstiev s podnikateľským svetom.**

Súkromné podnikanie sa rozvíja v prostredí, ktoré podporuje aktívne formy vzdelávania. Aby to bolo možné, **je potrebná podpora**, ktorá by mala zahŕňať poskytovanie počítačovej prípravy a odbornej prípravy popri zamestnaní učiteľom, poskytnutie času a zdrojov na plánovanie, možnosť uskutočňovať a hodnotiť činnosti, sprístupnenie učebných materiálov a objasnenie povinností. Angažovanosť riaditeľov škôl a školských rád je veľmi dôležitá, ako aj zapojenie rodičov.

Je potrebné, aby **verejné orgány**, najmä tie, ktoré sú zodpovedné za vzdelávanie, zamestnanosť, priemysel a podnikanie, aktívne podporovali vzdelávanie v oblasti súkromného podnikania. Dôležitým prvým krokom na vnútroštátnej úrovni je **vytvorenie formálnej spolupráce medzi rôznymi ministerstvami**, vzhľadom na horizontálny a interdisciplinárny charakter vzdelávania. Táto spolupráca môže viesť k spusteniu vnútroštátnej **stratégie alebo akčného plánu**.

Riadiaca skupina pre podnikanie bola vo **Fínsku** založená v roku 2002, aby rozvíjala a koordinovala súkromné podnikanie na rôznych úrovniach vzdelávania, pričom jej členmi sú zástupcovia rôznych ministerstiev, organizácií a vzdelávacích úradov.

Hlavnou **prekážkou** je to, že učiteľom chýba motivácia a **špeciálna odborná príprava**. Úsilie, ktoré **učitelia** venujú praktickým činnostiam, niekedy aj mimo obvyklého pracovného času, by sa malo uznať ako oficiálna školská úloha. Iniciatívy oslovujúce učiteľov nie sú vo väčšine prípadov systematické napriek rastúcej informovanosti verejných orgánov.

Z hľadiska politiky je niekoľko rôznych spôsobov, ako sa pohnúť dopredu. Podporné opatrenia prijaté vládami nadobúdajú formu **podpory partnerstiev medzi školami a podnikmi, podpory špecializovaných organizácií**, ktoré zabezpečujú konkrétne programy, **financovania pilotných projektov** v školách a **šírenia správnych postupov**. Hoci je systematická podpora stále obmedzená, v Európe existujú **dobré príklady, ktoré stojí za to vyzdvihnúť**.

---

¹⁸ Projekt MAP Vzdelávanie pre súkromné podnikanie, záverečná správa, marec 2004.

Vláda v **Holandsku** financovala pilotné projekty na školách. Podpora zahŕňala vypracovanie učebných materiálov, organizovanie seminárov a odbornú prípravu učiteľov. Cieľom je teraz podporiť to, aby sa do týchto projektov zapojili aj ďalšie školy, a to predložením správnych postupov vedeniu školy, učiteľom a študentom.

Súkromní partneri (podnikateľské združenia, spoločnosti, podnikatelia, obchodní poradcovia, atď.) sa stále viac zapájajú do vzdelávania, a to sponzorovaním osobitných iniciatív aj priamou účasťou na výučbe (napríklad ako poradcovia). Toto zapojenie by firmy mali vnímať ako dlhodobú investíciu a ako dôležitú stránku svojej **spoločnej sociálnej zodpovednosti**. Súkromno-verejné **partnerstvá** sú rozhodujúce pre rozvoj vzdelávania v oblasti súkromného podnikania. Vytvorenie spojenia medzi **školou, podnikateľským subjektom a spoločenstvom** je veľmi dôležitým prvkom úspešných programov. Tento proces sa musí ďalej podporovať.

Mnoho **organizácií**¹⁹ v súčasnosti šíri vzdelávanie v oblasti súkromného podnikania v Európe prostredníctvom **partnerstiev s podnikateľským svetom**, do určitej miery s verejnou podporou. Propagujú programy založené na praktickom učení, napríklad, prostredníctvom študentských spoločností. V prípade chýbajúcej metodológie alebo okrem metodológie vypracovanej vnútorne vzdelávacím systémom, je ich príspevie k vzdelávaniu v oblasti súkromného podnikania vo väčšine európskych krajín výrazné. Tieto organizácie zabezpečujú aj odbornú prípravu učiteľov a môžu pôsobiť ako iniciátori zmeny vnútroštátnych politík vzdelávania.

Young Enterprise **Norway** je v Nórsku partnerom vlády pri implementácii stratégie vzdelávania v oblasti súkromného podnikania. 14 % všetkých študentov končiacich vyššiu strednú školu sa v roku 2004 zúčastnilo na programe študentských spoločností.

3. SÚKROMNÉ PODNIKANIE VO VYSOKOŠKOLSKOM VZDELÁVANÍ

- **Univerzity a vysoké technické školy by mali zaradiť súkromné podnikanie do učebných osnov, ktoré by sa malo stať ich dôležitou súčasťou, šíriť ho v rámci rôznych predmetov a vyžadovať od študentov alebo podporovať ich v tom, aby sa zúčastňovali na kurzoch súkromného podnikania.**
- **Spojenie podnikateľských paradigiem a schopností s dokonalosťou vo vedeckých a technických odboroch by malo umožniť študentom a výskumným pracovníkom, aby lepšie využili svoje nápady a rozvinuté nové technológie.**

Vzdelávanie v oblasti súkromného podnikania poskytuje v rámci univerzitného štúdia špeciálnu odbornú prípravu zameranú na to, **ako začať podnikat' a ako podnikat'**, a **podporuje podnikateľské nápady** študentov. Vysokoškolské vzdelávanie je obvykle veľmi decentralizované, ale existujú príklady národnej stratégie na podporu súkromného podnikania vo vysokoškolskom vzdelávaní, obvykle ako výsledok spolupráce medzi ministerstvom a univerzitami.

¹⁹ Napríklad, členovia sietí Junior Achievement - Young Enterprise Europe, EUROOPEN a JADE.

Cieľom programu Science Enterprise Challenge v **Spojenom kráľovstve** je vytvoriť v rámci univerzít sieť centier financovaných vládou, ktoré sa zameriavajú na spájanie štúdia v oblasti súkromného podnikania s vedou a technológiou.

V Európe je málo **profesúr zo súkromného podnikania**²⁰, ktoré zaostáva za USA faktorom štyri²¹. Výučba súkromného podnikania sa okrem toho sústreďuje najmä na študentov **ekonómie a obchodu**; počet učiteľov súkromného podnikania pre tých študentov, ktorí študujú iné predmety, je obmedzený. Súkromné podnikanie ostáva hlavne voliteľným predmetom a zvyčajne sa ponúka ako samostatný predmet. Univerzity by mali zaradiť súkromné podnikanie **do rôznych predmetov svojich študijných programov, pretože môže priniesť pridanú hodnotu všetkým učebným kurzom**. Aby sa vyriešil aj problém nedostatku špecializovaných profesorov, **súkromné podnikanie by sa malo v širšej miere uznávať ako oblasť špecializácie doktorandských programov**.

Prípadové štúdie a iné interaktívne učebné metódy, ako aj zapojenie podnikateľov do procesu výučby sa nevyužívajú dostatočne²². Na podporu podnikateľského správania je potrebné **podporujúce prostredie**. **Vysoké školy, ktoré sa angažujú v oblasti súkromného podnikania**, zabezpečujú alebo uľahčujú prístup k rizikovému kapitálu, budovaniu riadiacich schopností a vytváraniu sietí. **Súťaž o najlepší podnikateľský plán** sú účinným spôsobom, ako spojiť študentov s investormi. Prítomnosť **inkubátorov a vedeckých parkov** je tiež jasným dôkazom zapojenia univerzít prostredníctvom praktického zabezpečenia služieb.

Kurzy v rámci študijného odboru podnikanie na vysokoškolskom stupni a po skončení vysokoškolského štúdia (vrátane MBA) by mali byť viac zamerané na také stránky, ako založenie podniku, riadenie rastovej fázy MSP a zabezpečenie nepretržitej inovácie.

Osobitná pozornosť by sa mala venovať systematickému začleňovaniu odbornej prípravy v oblasti súkromného podnikania do **vedeckých a technických odborov a v rámci vysokých technických škôl** (napríklad polytechnické školy) za účelom podpory vedľajších produktov a začatia inovačných podnikov a ako prostriedku pomoci výskumným pracovníkom získať podnikateľské schopnosti. Obchodné školy a technické/vedecké fakulty by mali viac spolupracovať, napríklad, vytvorením interdisciplinárnych tímov zo študentov a doktorandov. Je potrebné sa viac zamerať na rozvíjanie zručností a schopností, ktoré sú nutné pre úplné využitie činností spojených s **inováciami a transferom vedomostí** v spojení s **obchodným využitím nových technológií**.²³

Je potrebné, aby si európske univerzity jasne určili strategickú úlohu, ktorú inovácie a transfer vedomostí zohrávajú v rámci celkových misií inštitúcie.

Akademické vedľajšie produkty sa stále viac vnímajú ako dôležitý prostriedok posilnenia miestneho hospodárskeho rozvoja. Aby sa však splnili ich nové úlohy, vedci, ako aj univerzity, si musia budovať **podnikateľské a manažérske schopnosti**.

²⁰ Projekt najlepšieho postupu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy v oblasti súkromného podnikania, november 2002.

²¹ Prehľad o vzdelávaní v oblasti súkromného podnikania v Európe vypracovaný EFER a EFMD, september 2004; J. A. Katz, Prehľad o dotovaných pozíciách v súkromnom podnikaní a príbuzných oblastiach v Spojených štátoch amerických, október 2003.

²² Prehľad o vzdelávaní v oblasti súkromného podnikania v Európe.

²³ Pozri aj: Viac výskumu a inovácie – Investovanie pre rast a zamestnanosť: Spoločný prístup. KOM (2005) 488, konečné znenie.

Existujú určité **vnútorné bariéry**, napríklad, systém kariéry výrazne založený na akademickej hodnosti, ktoré bránia tomu, aby sa z podnikateľskej cesty stala dôveryhodná možnosť. Zdá sa, že problémy súvisia aj s mobilitou pracovnej sily v rámci a mimo vysokých škôl a so schopnosťou pružne a strategicky vybrať pracovníkov v rámci univerzít²⁴. Medzisektorová mobilita výskumných pracovníkov vo všetkých štádiách ich kariéry (vrátane doktorandskej prípravy) by sa mala stať bežnou zložkou kariérnej cesty²⁵ výskumného pracovníka. Takáto mobilita by mala tiež pomôcť rozvinúť potrebné zručnosti a schopnosti na posilnenie podnikateľskej kultúry a postoja v rámci univerzít.

Nakoniec, je veľmi dôležité vytvoriť kritickú skupinu učiteľov vyučujúcich odbor súkromné podnikanie a zintenzívniť cezhraničnú spoluprácu. Keďže sa inovačné učebné prístupy k odbornej príprave v oblasti súkromného podnikania v rámci univerzít testujú v celej Európe, je potrebné vo väčšej miere **podeliť o tieto postupy**.

4. CESTA VPRED

Odporúčania týkajúce sa konkrétnych opatrení sú založené na dôkazoch a správnych postupoch zistených v Európe. Väčšinu opatrení je potrebné prijať na vnútroštátnej alebo miestnej úrovni. Cieľom návrhov je pomôcť formulovať systematickejšie prístupy k vzdelávaniu v oblasti podnikania a **posilniť úlohu vzdelávania pri vytváraní podnikateľskej kultúry v európskych spoločnostiach**.

4.1. Jednotný rámec

- Vnútroštátne a regionálne orgány by mali vybudovať **spoluprácu medzi rôznymi oblastami**, ktorá bude viesť k vytvoreniu stratégie s jasnými cieľmi a bude sa týkať všetkých stupňov vzdelávania v zmysle lisabonských národných programov.
- **Učebné osnovy škôl na všetkých úrovniach** by mali jednoznačne zahŕňať súkromné podnikanie ako cieľ vzdelávania a obsahovať vykonávacie usmernenia.

4.2. Podpora pre školy a učiteľov

- Školám by sa mala poskytnúť **praktická podpora a stimuly**, aby prevzali podnikateľské činnosti a programy, a to prostredníctvom spektra rôznych nástrojov.
- Osobitná pozornosť by sa mala venovať **odbornej príprave učiteľov**, prostredníctvom počítačovej odbornej prípravy a odbornej prípravy popri zamestnaní, ako aj praktických skúseností, a zvyšovaniu informovanosti riaditeľov škôl a školských rád.

4.3. Zapojenie vonkajších partnerov a podnikateľských subjektov

- Mala by sa podporovať **spolupráca medzi vzdelávacími inštitúciami a miestnym spoločenstvom, najmä podnikateľskými subjektami**. Firmy by mali vnímať zapojenie sa

---

²⁴ Severské inovačné centrum, Podnikateľské vzdelávanie a akademické vedľajšie produkty, Göteborg, január 2005.

²⁵ Európska charta výskumných pracovníkov a Kódex pravidiel pre výber výskumných pracovníkov (C52005) 576 konečná verzia, 22. marec 2005.

do formálneho a neformálneho vzdelávania ako investíciu a ako stránku svojej **spoločnej sociálnej zodpovednosti**.

- Malo by sa ďalej podporovať využívanie **študentských firiem na školách**. Z tohto hľadiska je potrebné uznať činnosť organizácií podporujúcich tieto programy, napríklad mimovládnych organizácií, a systematickejšie podporovať ich iniciatívy.

4.4. Podpora súkromného podnikania vo vysokoškolskom vzdelávaní

- Vysoké školy by mali **zahrnúť súkromné podnikanie** do rôznych predmetov a kurzov, najmä v rámci vedeckých a technických odborov.
- **Podpora verejných orgánov** je potrebná najmä na zabezpečenie odbornej prípravy na vysokej úrovni pre učiteľov a vytvorenie sietí, v rámci ktorých je možné spoločne využívať osvedčené postupy.
- **Mobilita učiteľov** medzi univerzitou a podnikateľským svetom by sa mala podporovať spolu so zapojením **podnikateľov** do učebného procesu.

Komisia bude naďalej podporovať opatrenia **členských štátov** v oblasti komplexnejších politik prostredníctvom koordinačných činností a osobitných projektov. Bude šíriť osvedčené postupy a zviditeľňovať vzdelávanie v oblasti súkromného podnikania prostredníctvom širokého spektra opatrení, vrátane následnej kontroly odporúčania týkajúceho sa najdôležitejších schopností. Práca zameraná na súkromné podnikanie vo vysokoškolskom vzdelávaní sa od roku 2006 zintenzívni. Navrhnutý nový jednotný program Spoločenstva o celoživotnom vzdelávaní bude od roku 2007 podporovať inovačné projekty s európskym rozmerom, ktoré sa zameriavajú na podporu podnikateľských postojov a zručností a podporu väzieb medzi vzdelávacími inštitúciami a podnikmi. Európsky sociálny fond bude naďalej podporovať iniciatívy na európskej, vnútroštátnej a miestnej úrovni.

Verejné orgány v členských štátoch sa vyzývajú, aby prijali nutné opatrenia a urýchlili tempo reforiem podľa osobitných potrieb každej krajiny. Toto oznámenie bude slúžiť ako **referenčný dokument** na preskúmanie pokroku, ktorý sa dosiahol pri tvorbe politiky, najmä prostredníctvom lisabonských správ, ktoré budú členské štáty predkladať na základe jednotného usmernenia týkajúceho sa rastu a pracovných miest (*usmernenie č. 15*).